

KEHITYSPOLIITTISEN TOIMIKUNNAN MATKARAPORTTI NEPAL 14.4. – 21.4.2018

KPT:n delegaatio vieraili Nepalissa puheenjohtaja Aila Paloniemen johdolla (14.4.–21.4.2018). Matkan tarkoituksena oli perehtyä maan kehityshaasteisiin ja Suomen tekemään kehitysyhteistyöhön. Nepalín osalta erityisenä kiinnostuksen kohteena oli vuoden 2017 vaalien jälkeinen hallinnon desentralisaatio ja liittovaltiokehitys, kansalaisyhteiskunnan ja oikeusvaltion tila. Suomen kehitysyhteistyössä pääpaino oli maaohjelman kärkiteemoissa: sukupuolten tasa-arvo, vesi ja koulutus. Vierailuun sisältyi kolmipäiväinen kenttämätka Kaukolänteen, Dhadeldhuraan ja tutustuminen vesivarainhoitohankkeeseen (*Rural Village Water Resources Management Project*). Lisäksi tutustuimme Finnfundin rahoittamaan *Dolma Impact Fundiin* ja sen rahoittamaan pilvipalvelu *CloudFactoriin* Bhaisepatissa.

Osallistujat: Delegaation pj., KPT:n pj. Aila Paloniemi (Kesk), KPT:n 2. vara pj. Saara-Sofia Sirén, (kok) (18.4. -21.4.), Anders Adlercreutz (Rkp), Antero Laukkannen (Kd), Kari Kulmala (sin), Elina Multanen (Naiset ja tytöt – painopiste/UNWomen), Jussi Pakkasvirta (UniPID), Marikki Stocchetti (KPT:n pääsihteeri) ja Katja Kandolin (KPT:n koordinaattori).

Tiivistelmä

Suomen kehitysyhteistyöllä Nepalissa on kolme päätavoitetta: terveyden paraneminen puhtaan veden ja sanitaation avulla, laadukkaan opetuksen takaaminen kaikille sekä naisten ja syrjittyjen aseman vahvistaminen. Tasa-arvotavoitteet on otettu mukaan kaikkiin hankkeisiin ja niiden seurantaan. Maaohjelman suuruus on 58 miljoonaa euroa vuosille 2016–2019 (noin 14,5 miljoonaa vuosittain). Tilastojen valossa liki 90 prosenttia kehitysrahoituksesta tukee naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien edistämistä. Tämä näkyy hyvin myös käytännössä. Suomen oikeusperustaiselle otteelle on selkeä tarve, jota tulee vahvistaa myös resurssien osalta. Kehitysyhteistyötä ja Suomen politiikkavaikuttamista tarvitaan edelleen erityisesti oikeusperustan vahvistamisessa ja kansalaisyhteiskunnan tilan turvaamisessa. On tärkeää, että Suomi, yhdessä muiden avunantajien kanssa, ottaa aktiivisen ja rakentavan roolin suhteessa Nepalín hallitukseen, kun kansalaisjärjestöjen tila uhkaa kaventua. Tiivis ja täydentävä yhteistyö Suomen maaohjelman toteutuksen ja kansalaisjärjestöjen hankkeiden välillä on erittäin positiivista. Tätä on syytä jatkaa. Myös yhteisiä indikaattoreita on kokeiltu ja tätä kokeilua tulisi kehittää, vaikka mittareiden seuraaminen käytännössä on haasteellista.

Hyviä käytäntöjä ja kokemuksia vesivarainhoitohankkeesta (*Rural Village Water Resources Management Project*) tulisi aktiivisesti jalkauttaa myös muiden Suomen kehitysyhteistyön maaohjelmien ja toimialojen suunnitteluun ja toteutukseen. Erityisen tärkeää on jakaa oppeja kokonaisvaltaisen hankemallin toteuttamisessa ja siitä kuinka samaan hankkeeseen on yhdistetty vesivarainhoito, sukupuolten tasa-arvo, ilmasto, ruokaturva ja köyhimpien elinkeinomahdollisuuden turvaamisen sekä vahva paikallinen omistajuus. Lisäksi olisi tärkeä miettiä, miten esimerkiksi Suomen

kehitysyhteistyövaroin tukemat yksityissektorin investoinnit voisivat näissä yhteyksissä täydentää perinteistä kehitysyhteistyötä. Suomen Finnfundin kautta tekemien finanssisijoitusten osalta on selvää, että Nepal tarvitsee esimerkiksi *Cloudfactoryn* kaltaisia vastuullisia ulkomaisia investointeja, mutta niihin liittyviä kehityspoliittisia periaatteita on vielä selvennettävä. Erityisen tärkeää on tarkentaa, mitä kehitysvaikutuksia odotetaan syntyvien työpaikkojen lisäksi ja kuinka tehty sijoitus voi kerryttää uusia Nepaliin kohdentuvia vastuullisia sijoituksia ja veropohjaa.

Ohjelman sisältö:

Tapaamiset Nepalin hallinnon kanssa: Opetusministeriö (*Ministry of Education, Science and Technology, mm. Mr. Baikuntha Aryal, Joint Secretary, Planning Division*) koulutussektorin yhteistyö. Seitsemännen provinssin alueparlamentti ja hallinto, *Speaker of the Provincial Parliament and Chief Minister*.

Kansainväliset yhteistyötahot: UN Women Breakfast series – Gender Equality and Social Inclusion, mm. maajohtaja Wenny Kusuma & team, UNICEF Recovery and reconstruction in WASH and Education-related activities, UN Resident Coordinator Office, sisällissodan jälkeinen transitio ja uhrien oikeudet, *Stine Heisleberg, Head of UNRCO, Petrit Skenderi, Access to Justice Specialist*, UNDP oikeusvaltio ja ihmisoikeudet, *Sophie Kemkhadze & team*, EU delegation, *Head of Cooperation, Andreas Röttger, (Rural Village Water Resources Management Project)* projektin yhteisrahoitus

Kansalaisyhteiskunnan toimijatapaamiset: EU Human Rights Defenders: *Advocacy Forum, INSEC, HIMRIGHTS, ICJ, COCAP* ja Suomen rahoittamia kansalaisjärjestöjä: WWF, Pelastakaa Lapset, Suomen lähetykseura, FIDA ja Punainen Risti.

Yksityissektorin toimijat: *Dolma Impact Fund*, toimitusjohtaja *Tim Gocher, CloudFactory team*
Lisäksi vara pj. tapasi *UNWomen* edustajia YK:n päätöslauselma 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus – yhteistyön sekä Demo ry. Finlandin edustajin Nepalin Demokratia kehityksen tiimoilta.

1. Nepal haasteiden ja uudistusten keskellä

Kehityshaasteiden mittasuhteita

Nepal on talous- ja inhimillisen kehityksen indikaattoreilla mitattuna yhä yksi maailman vähiten kehittyneistä maista. Noin neljäsosa väestöstä elää kansallisen köyhyysrajan alapuolella. Asukasta kohden laskettu bruttokansantuote on yksi maailman alhaisimmista. Tätä taustaa vasten kevään 2015 tuhoisan maanjäristyksen aiheuttama arviolta 7 miljardin euron suuruinen taloudellinen menetys on valtava. Tilannetta vaikeutti myös Intian poliittisista syistä asettama kauppasaarto, sillä Intia on Nepalin tärkein kauppakumppani.

Nepal on yhä hyvin maatalousvaltainen maa, noin kaksi kolmasosaa väestöstä saa elantonsa heikosti tuottavasta maanviljelystä. Naisten rooli maataloudessa on merkittävä. Bruttokansantuote perustuu

valtaosin palvelusektoriin ja noin 15 prosentiosuudelta teollisuuteen. Siirtotyöläisten lähettämät rahälähetykset paikkaavat valtion taloutta ja tukevat perheiden selviytymistä. Viimeisten arvioiden mukaan jopa 31,3% BKT:stä koostuu rahälähetyksistä. Näistään lähtökohdista huolimatta Nepalin talous on pystynyt kasvamaan ja ollut viime vuosina korkeimmillaan (7,5%) liki neljännesvuosistaan. Sato on viime vuosina ollut hyvä ja maanjäristyksen jälkeinen jälleenrakennus on kiihdyttänyt taloudellista toimeliaisuutta. Samoin sähkönjakelu on parantunut, mutta on edelleen epävarmaa. Kuitenkin ja noin 85 prosentilla nepalilaisilla on mahdollisuus käyttää sähköä. Kehitysyhteistyöllä on ollut suuri merkitys Nepalin talouden kehittymiselle. Nepalin talous tarvitsee kehittyäkseen uusia työpaikkoja ja investointeja, mutta niiden saaminen on ollut hankalaa ja hidasta. Nepal on edelleen hankala ja byrokraattinen toimintaympäristö ulkomaisille investoinneille (ml. verotus, lainsäädäntö, korruptio)¹. Vielä tällä hetkellä Suomen yksityissektorin toimijat rajoittuvat Finnfundiin, joka rahoittaa *Dolma Impact Fundia*.

Sisällissodan (1996–2006) jälkeinen poliittinen tilanne on rauhallinen, mutta maa luokitellaan edelleen hauraaksi valtioksi. Sisällissodan jälkeinen totuus- ja sovitus työ on kesken ja etenee hitaasti. Kansainvälisen tuen ja paineen tarve on ilmeinen. Nepalin perustuslaki ja ratifioitut ihmisoikeussopimukset luovat perustaa ihmisoikeustyölle. Samanaikaisesti useat voimassaolevat lait ja viranomaisten toiminta voivat olla ristiriidassa sen kanssa. Nepal on myös YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsen (2018–2020), mikä ei kuitenkaan ole merkittävästi muuttanut tilannetta. Pahimmat ihmisoikeusrikkomukset ovat yhä käsittelemättä. Tuomioistuimet ovat ruuhkautuneet, sillä avoimia tapauksia on yli 60 000. Valtaapitävien joukossa on myös henkilöitä, jotka ovat itse syyllistyneet ihmisoikeusrikkomuksiin. Hidas prosessi vaikeuttaa erityisesti naisiin kohdistuneen väkivallan kitkemistä.

Vuonna 2015 säädettiin uusi perustuslaki, jonka mukaan maata hallitsee kaksikamarinen parlamentti: *The House of Representatives* (275 paikkaa) ja *The National Assembly* (59 paikkaa). Nepalissa käytiin vuosina 2017 ja 2018 keskus- ja paikallishallinnon vaalit, ja uusi hallitus on aloittanut toimintansa keväällä 2018. Liittovaltion seitsemällä uudella osavaltiolle (provinssi) ja 753 paikallishallinnolla tulee olemaan entistä suurempi rooli Nepalin kehityssponsisteluissa. Siirtymäaika saattaa myös viivästyttää yhteistyöhankkeita. Myös toimivaltajako keskus- alue- ja paikallishallinnon välillä on vielä paikoin jäsentymättä. Toisaalta luopuminen keskushallintojohtoisuudesta tuo päätöksenteon lähemmäs päätöksenteon kohteita ja avaa mahdollisuuksia myös kehitysyhteistyön kannalta. Liittovaltiomalli luo suuria odotuksia. Jos niihin ei pystytä vastaamaan, tyytymättömyys saattaa purkautua konflikteina.

Uuden hallituksen tärkeimpiä tavoitteita ovat mm. koulutuslaitoksen kehittäminen, maatalouden modernisointi, turismin kehittäminen, ulkomaisten investointien houkuttelemine ja korruption kitkemine.

---

¹ Nepalin Ease of doing business –ranking (2017): 105/189 ja Transparency Internationalin korruptioindeksi (2016): 131/168

Erityisesti naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien edistäminen vaativat ponnisteluja, sillä sukupuolten tasa-arvo on vielä kaukainen asia. Monet kulttuuriset normit ja hierarkkiset suhteet muuttuvat hitaasti. Kaikkein heikoimmassa asemassa ovat kastittomat dalitit (erityisesti naiset ja tytöt), vaikka muuten kastijärjestelmän merkitys on huomattavasti vähentynyt. Myös uskonnolliset vähemmistöt kokevat samankaltaista syrjintää ja kansalaisuudettomuutta. Arvioiden mukaan Nepalissa elää noin 4-5 miljoonaa paperitonta, joiden kansalaisuutta ei ole vahvistettu. Paperittomuus evää heiltä perusoikeudet ja syventää köyhyyden ja osattomuuden kierrettä. Myös siirtotyöläiset altistuvat riistolle ja hyväksikäytölle. Kehitysyhteistyölle on edelleen merkittävä tarve erityisesti oikeusperustaisuuden vahvistajana.

Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo Nepalin kehityksessä

Sukupuoli, kasti, uskonto ja varallisuusasema ovat edelleen merkittäviä yhdenvertaisuuden esteitä. Syrjintä on periaatteessa lainvastaista, mutta lakien täytäntöönpano on puutteellista. Naisten ja tyttöjen asemaa ja oikeuksia heikentää mm. ylisukupolvien periytyvä haitallinen *chaupadi* – käytäntö, joka eristää naiset ja tytöt muun muassa taloudellisesta toiminnasta ja koulutuksesta kuukautisten aikana ja synnytyksen jälkeen. Vaikka käytännön on alun perin ajateltu myös suojaavan naista, liittyy siihen häpeää ja ajatus epäpuhtaudesta, joka estää naisten tasa-arvoisen osallistumisen ja rajoittaa pahimmillaan heidän mahdollisuuksiaan saada esimerkiksi ravintoa tai suojaa – tai peseytyä ja käyttää käymälää. Myös naisiin kohdistuva väkivalta on yleistä. Varsinkin lapsiavioliitot ovat maaseudulla yhä yleisiä, mikä näkyy teinityttöjen poistippumisena koulutuksen piiristä. Arviolta noin 37 prosenttia tytöistä naitetaan alle 18-vuotiaina. Luku on Aasian kolmanneksi korkein. Ihmiskauppaa esiintyy sekä Nepalin sisällä että yli rajojen. Tytöt ja nuoret naiset kohtaavat syrjintää paitsi sukupuolensa, mutta myös ikänsä ja haavoittuvan asemansa suhteen.

Vuoden 2017 vaalien jälkeinen hallinnon desentralisaatio aluetasolle on avannut uusia mahdollisuuksia tasa-arvon vahvistumiselle. Vaaleissa naisten osuus paikoista turvattiin kiintiöillä, mikä nosti naisten osuuden 41 prosenttiin. Samalla määriteltiin, että paikallistasolla joko pormestarin tai varapormestarin tulee olla nainen. Käytännössä pormestareista suurin osa miehiä ja varapormestareista 93% on naisia. Kiintiöiden haasteena on se, että valittujen naisten kapasiteetti vaihtelee suuresti lukutaidottomista daliteista korkeasti koulutettuihin naisiin. Vaikka päätöksenteon hajauttaminen aluetasolle on positiivista demokratian kannalta, lisää se paikallistason tehtäviä ja kuormittaa heikkoja rakenteita. Myös miehet tarvitsevat koulutusta sekä käytännön tehtävien että naisiin kohdistuviin asenteisiin liittyen. Uudistusten jälkeen paikallis- ja aluetasolla pitäisi pystyä huolehtimaan yleisen suunnittelun ja toteutuksen osana budjetoinnista, verotus- ja lainsäädäntäkysymyksistä (jopa kuluttajansuojasta). Kiintiöt eivät tarjoa suojaa tehtäviin valituille naisille, vaan heidän tulee pystyä lunastamaan paikkansa itse, usein vastoin vallitsevaa normistoa. Heidät voidaan sivuuttaa päätöksenteossa ja yleistä kapasiteettivajetta (, joka liittyy myös miehiin) voidaan käyttää aseena tasa-arvoa vastaan. Tämä on erityisesti UNWomenin esille nostama huoli. Siksi uudet alue- ja paikallishallinnon poliittisissa viroissa

toimivat naiset ovat UNWomen koulutus- ja kapasitointitoiminnan erityisenä kohteena. On tärkeää, että Suomi tukee tätä.

Kansalaisyhteiskunnan tila kaventuu

Sisällissodan päättymisen jälkeen (2006-) Nepaliin on syntynyt runsaasti paikallisia järjestöjä, jopa yli 40 000. Useilla niistä on läheiset suhteet poliittisiin puolueisiin. Kansainväliset kansalaisjärjestöt eivät voi työskennellä maassa ilman paikallista kumppania, mitä myös suomalaiset järjestötoimijat pitävät kuitenkin hyvänä paikallisen omistajuuden ja kapasiteetin kasvattamisen kannalta. Kaikkien järjestöjen toimintaa valvoo *Social Welfare Council*, joka toimii *Women, Children and Social Welfare* –ministeriön alaisuudessa. Kuten useissa muissa maissa, näkemys kansalaisyhteiskunnan roolista jakaa linjoja hallituksen ja järjestöjen välillä. Hallitus hyväksyy kansalaisjärjestöt hallituksen suunnitelmien toteuttajina ja resurssipulaa paikkaavina palveluntarjoajina. Sitä vastoin ihmisoikeuspohjainen lähestymistapa, jossa ihmiset nähdään oikeuksien haltijoina ja viranomaiset vastuunkantajina, on vaikeasti hyväksyttävissä. Hauras poliittinen systeemi ei toivo kritiikkiä ja kokee kansalaisjärjestöjen toiminnan horjuttavan luottamusta.

Nepalin hallitus on parhaillaan valmistelemaan kansallista eettistä toimintaohjelmaa/politiikkaa (*National Integrity Policy*), joka sisältää osion, joka käsittelee kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä. Linjan tiukkenemisen taustalla on halu pitää kansalaisjärjestöt keskushallinnon kontrollissa. Sitä perustellaan sillä, että keskushallinto voi tällöin koordinoida järjestöjen tarjoamien palvelujen tasaisempaa jakaantumista uusissa osavaltioissa. Nepal on yksi viimeisistä Aasian maista, jolla tämän kaltaista linjausta ei ole vielä ollut. Linjauksen valmistelu on signaali pääministeripuolueen tarpeesta pönkittää valta-asemaansa Nepalin sisällä ja kansainvälisesti. Kriittinen suhtautuminen EU:n vaalitarkkailuraporttiin ja ihmisoikeuslinjaan liittyy myös tähän pyrkimykseen. Käytännössä merkittävä osa nepalilaisista järjestöistä linkittyy läheisesti pääministeripuolueeseen. *National Integrity Policyn* hyväksyminen vaikuttaisi negatiivisesti myös niihin.

Nepalin opetusministeriötapaamisessa KPT nosti esille Suomen esimerkin valossa kansalaisyhteiskunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden merkityksen vaikuttamis- ja valistustyössä. Ministeriön opetussektorin kehittämisestä vastaava virkamies oli nostanut vaikuttamistyön tarpeen liittyen nuorten tyttöjen koulupudokkuuden ja lapsiavioliittojen ehkäisytyössä. Kysymys järjestöjen roolista jäi avoimeksi ja vastauksessa korostui paikallishallinnon organisoinnin ja osaamisen ensisijaisuus.

Nepalissa toimii kaikkiaan 17 suomalaista kansalaisjärjestöä. Käynnissä on noin 50 projektia (n. 4,7 milj, euroa). Suurimmat toimijat ovat Suomen ohjelmakumppaneita (WWF, KUA, FELM, FIDA ja SRP). Nepal onkin kansalaisjärjestöjen tärkeimpiä kohdemaita ja volyymiltään suurin heti Ugandan jälkeen. Yhteistyö Suomen maaohjelman ja järjestöjen toimien välillä on selkeästi Suomen maaohjelman tavoitteita täydentävää.

Suomen lähetysseura on laatinut koosteen ehdotuksen kohdista, jotka toteutuessaan vaikeuttaisivat merkittävästi myös suomalaisten kansalaisjärjestöjen työtä. Ne jaettiin delegaation jäsenille matkan aikana. Tässä niistä keskeisimmät:

- *Edellytetään valtionvarainministeriön hyväksyntä järjestöjen vuosisuunnitelmille ja budjetille ennen niiden toimeenpanoa.* Projektit ovat yleensä monivuotisia ja vuosikohtainen hyväksyntä vähentäisi joustavuutta ja aiheuttaisi katkoksia.
- *Kansainväliset kansalaisjärjestöt eivät saa yrittää vaikuttaa Nepalin lainsäädäntöön tai politiikkaan eivätkä vaikuttaa organisoidusti.* Tämä säädös vie pohjaa vaikuttamistyöltä, mikä on tärkeä osa nykyistä ihmisoikeuspohjaista kehitysyhteistyöajattelua ja yhteistyötä paikallisten järjestöjen kanssa.
- *Raportteja ei voi lähettää omaan maahansa ilman Nepalin viranomaisten tarkastusta.* Raportteja syntyy vuosittain jo yhdellä järjestöllä kymmenittäin tai isommilla järjestöillä sadoittain. Tällaisen raporttimäärän käsittely viivästyy helposti ja vaikeuttaa järjestöjen pysymistä aikataulussa.
- *Vierasmaalainen ei voi työskennellä samassa toimessa yli 3 vuotta.* Samalla kun on tärkeää, että tehtävät siirtyvät ajan myötä nepalilaisille, tarvitaan myös kansainvälisiä asiantuntijoita, jotka tuntevat syvällisemmin nepalilaista kulttuuria ja kieltä. Se parantaa projektien laatua ja yhteistyö sekä viranomaisten että nepalilaisen järjestön kanssa paranee.
- *Niiden järjestöjen rekisteröinti perutaan, jotka avustavat suurlähetystöään tai ulkomaista uskonnollista järjestöä tai niiden narratiivia.*

Suosituksukset:

- *KPT pitää tärkeänä sitä, että työ oikeusperustaisuuden ja haavoittuvimpien ihmisten vahvistamiseksi jatkuu Nepalissa Suomen kahdenkeskisissä hankkeissa sekä tuessa monenkeskisille hankkeille ja kansalaisjärjestöille.*
- *Suomalaiset kansalaisjärjestöt ja heidän paikalliset ja kansainväliset kumppaninsa tarvitsevat tukea Suomelta ja muilta demokratiakehitystä tukevilta mailta. Suomen edustustolla on vahvat suhteet kansalaisyhteiskunnan toimijoihin, näitä tulee ylläpitää ja tiivistää myös jatkossa.*
- *Nepalin politiikkalinjan tiukkeneminen (National Integrity Policy) vaatii Nepalin suurlähetystöltä erityistä aktiivisuutta järjestöjen suuntaan ja rakentavaa diplomatiaa suhteessa Nepalin hallitukseen ja viranomaisiin tiiviissä yhteistyössä muiden avunantajien kanssa.*

2. Suomen kehitysyhteistyön pääteemat Nepalissa

Sukupuolten tasa-arvo

Naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien edistäminen sekä laajemmin sukupuolten tasa-arvo kuuluu Nepalin maaohjelman päätavoitteisiin. Nepal onkin yksi kolmesta Suomen maaohjelmasta, joissa tasa-arvo on nostettu päävaikutustavoitteeksi. Nepalissa Suomi pyrkii pysyvään muutokseen, jonka myötä naisten ja tyttöjen sekä haavoittuvien ryhmien nykyistä parempi taloudellinen ja poliittinen osallistuminen on mahdollista. OECD:lle raportoitavien tilastojen mukaan kahdenvälisen tasa-arvotyön osuus (tasa-arvo joko pää- tai merkittävänä osatavoitteena) oli vuonna 2017 jopa 90 prosenttia.

Suomi tukee useampaa Naiset ja tytöt – painopisteeseen liittyvää hanketta, kuten UN Womenin Nepalin naisten taloudellisen aseman parantamiseen tähtäävä hanke (*Advancing Women's Economic Empowerment – Ensuring Nepal's Sustainable and Equitable Development*). Hanketta on tuettu 3,75 miljoonalla eurolla vuosina 2015–2017. Tasa-arvon edistämiseen liittyy myös YK:n kehitysohjelman (UNDP) hanke oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien vahvistamiseksi (*Strengthening the Rule of Law and Human Rights in Nepal*). Se on saanut Suomelta tukea 5,4 miljoonaa euroa vuosina 2013–2017. Naiset, rauha ja turvallisuus -jatkohanke (*Advancing Resilience and Empowerment, (2017)*) tukee UNWomenin omaa strategista työsuunnitelmaa, keskittyen *naiset, rauha ja turvallisuus*-tematiikkaan sekä jälleenrakennukseen. Nepalin hallintouudistus luo epävarmuutta hankkeen tulevaisuudelle. Vastaavaksi ministeriöksi on kaavailtu *Women, Children & Welfare* – ministeriö, minkä riskinä on asian depriorisointi ja marginalisoituminen. Vastuuministeriö 1325 NAP II osalta on edelleen auki. Suomi on yhteistyössä UN Womenin, Brittien, EU:n, Saksan ja muiden yhteistyötahojen kanssa pyytänyt vastuuministeriön nimeämistä. Asiasta on käyty useita keskusteluita niin pääministerin toimiston ja ulkoministeriönkin kanssa. Ratkaisua hankaloittaa myös se, että *Transitional Justice* -vastuukysymykset ovat jakautuneet sisäministeriön ja oikeusministeriön kesken ja NAP II käsittelee molempien ministeriön alaisia kysymyksiä.

Vesihankkeella tasa-arvoa

Vesihankkeissa tasa-arvo on sisällytetty mukaan hankkeen kaikkiin tasoihin. Naiset ovat mukana veteen liittyvissä päätöksentekoprosesseissa, koulutuksissa sekä hyödynsaajina. Vesihankkeet helpottavat erityisesti naisten ja tyttöjen arkea, sillä vedenhaku on perinteisesti heidän tehtävänsä. Lisäksi hankkeet kiinnittävät erityistä huomiota kuukautishygieniaan ja vallalla oleviin kuukautisiin liittyviin tabuihin, jotka rikkovat naisten ihmisoikeuksia.

Kenttämatkan vierailu kohteena oli Nepalin Kaukolännen vesivarainhoitohanke (*Rural Village Water Resources Management Project*), jonka piirissä oleviin kahteen kylää (*Navadurga RM ja Ajaymeru RM*) delegaatio tutustui. Hankkeella haetaan parantuneen vesivarainhallinnan huomattavia, pitkän aikavälin kehitysvaikutuksia ja iso merkitys naisten ja tyttöjen arkeen. Kolmessa vaiheessa vuosina 2006–2022 toteutettava hanke on ensimmäinen suomalainen hanke, jonka rahoitukseen Euroopan unioni osallistuu 20 miljoonalla eurolla. Hanke on myös EU:n ainoa yhteisrahoitushanke Nepalissa. Hanke parantaa vesivarojen hallintaa, väestön terveyttä ja sanitaatiota. Se myös kehittää maaseudun, erityisesti naisten toimeentuloa ja ruokaturvaa. Navadurgan kylän naisten mukaan vesihanke on vapauttanut merkittävästi aikaa ja voimia kotiviljelyyn, lasten koulunkäynnin valvomiseen ja monipuolistanut perheen ruokavaliota

ja parantanut terveyttä. Vesihuollossa käytetään paikallista teknologiaa ja vesi-infra on kyläläisten omistamaa ja avoimesti hallinnoimaa (kyläkomitea). Tämä pienentää korruptioriskiä. Hanke tukee ja valvoo tätä, mutta omistajuus on kyläläisillä. Lisäksi toimet parantavat varautumista katastrofitilanteisiin ja ilmastonmuutokseen.

Hankkeen kokonaiskustannus on 60,2 miljoonaa euroa, josta Suomen rahoitusosuus vuosina 2016–2022 on 15 miljoonaa euroa. Nepalin hallituksen ja käyttäjien osuus kustannuksista on yhteensä 25,2 miljoonaa euroa. Hankkeen tavoite on järjestää vesihuolto kaikkiaan 351 000 ihmiselle, kastelua 50 000:lle ja vesivoimaa 30 000 ihmiselle.

Vesivarainhallinta projektin osana Suomi on tukenut myös aiemmin kivenkannosta ja myynnistä toimeentuloa hakeneille naisille, jotta he ovat voineet vaihtaa raskaan ja heikosti tuottavan elinkeinonsa vihannesten kasvattamiseen ja myyntiin.

Suomi tukee Nepalin vesisektoria myös toisella kahdenvälisellä hankkeella. Nepalin maaseudun vesi- ja sanitaatiohankkeen (*Rural Water Supply and Sanitation in Western Nepal*) toisessa vaiheessa (2013–2019) tavoitteena on projektialueen väestön parantunut terveystilanne sekä sosiaalisen ja taloudellisen tasa-arvoisuuden lisääntyminen.

Lisäksi Suomi on tukenut vesisektorilla Unicefin toteuttamaa vesihuollon ja sanitaation jälleenrakennushanketta (*2015 Nepal Earthquake Emergency Response and Recovery for WASH*), jolla turvattiin puhtaan veden saaminen yli puolelle miljoonalle ja sanitaatio lähes kolmelle miljoonalle ihmiselle vuoden 2015 tuhoisan maanjäristyksen jälkeen. Keskeisenä edunsaajaryhmänä ovat kotitaloudet ja koululaiset. Lisäksi hankkeella pyritään järjestämään tilapäistä opetusta, terveydenhuoltoa, ravitsemusta, uhrien psykofyysistä tukea, sosiaaliturvaa ja viestintää. Hankkeisiin haetaan vahvaa paikallista omistajuutta, jotta seuranta ja huolto jatkuisivat ilman hankkeen tukea. Tällä kaudella hankkeen pääpaino on ilmastonmuutoksen vaikutuksiin (sääilmiöiden ääristyminen, vuoriston jääpeitteiden sulaminen), maanvyöryihin ja maanjäristyksiin varautuminen. Keskeistä on paikallishallinnon koulutus ja tietotaidon lisääminen. Tässä työssä hyödynnetään myös kansalaisjärjestöjen panosta innovoijina, palveluntarjoajina ja testiryhminä.

Suomi leikkasi tukeaan neljä miljoonaa euroa vain muutamia viikkoja vuoden 2015 maanjäristyksestä ja jatkoi hankkeen rahoitusta miljoonalla eurolla vuonna 2016.

- *KPT pitää tärkeänä, että tasa-arvo huomioidaan läpileikkaavasti kaikessa kehitysyhteistyössä ja Kaukolämmen vesi- ja sanitaatiohanke toimii tästä hyvänä esimerkkinä. Mallia ja siitä opittua tulisi toteuttaa laajemmin Suomen kehitysyhteistyössä ja jalkauttaa myös muille toimialoille.*

Koulutus

Liki 89,5 prosenttia ala-kouluikäisistä lapsista käy koulua ja julkinen koululaitos kattaa koko valtion, mutta opetuksen laatu on merkittävä haaste. Suomi on ollut merkittävä toimija myös Nepalin opetussektorin kehittämisessä alusta alkaen (vuodesta 2007 lähtien). Vuosina 2016–2020 tuki on 20 miljoonaa euroa. Maksatus tapahtuu tulospohjaisesti. Puuttuminen sukupuolten väliseen epätasa-arvoon opetuksessa on ollut opetussektoriohjelman hankkeen tärkeä tavoite jo suunnitteluvaiheessa. Rakenteellinen köyhyys, kuukautisnormisto ja lapsiavioliitot ja taloudelliset esteet, ovat Nepalissa suurimpia koulunkäynnin esteitä. Sektoriohjelmassa onkin huomioitu naisopettajien koulutus ja heidän määränsä lisääminen, erityistukitoimet tytöille ja tiettyjen vähimmäisvaatimusten asettaminen peruskouluissa ja toisen asteen kouluissa. Tällainen on esimerkiksi erillisten ja käyttökelpoisten vessojen pakollisuus kaikissa kouluissa. Hankkeen piirissä on kaikkiaan 6,2 miljoonaa koululaista. Lisäksi sukupuolten välinen tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen ottaminen mukaan on sisälletty opetussektorin hankkeen (*Technical Assistance for Competence-Based Soft Skills Development in School Education in Nepal*) ylemmän tason tavoitteeseen. Tasa-arvon ja osallistumisen edistäminen on osa laadittavien opetusmateriaalien ja opetussuunnitelmien sisältöä. Tasa-arvonäkökulma korostuu myös opetusministeriöiden virkamiesten ja opettajien kouluttamisessa.

Opetushallitus ja ulkoministeriö tekevät tiivistä yhteistyötä Nepalin opetusministeriön kanssa, esimerkiksi uuden opetussuunnitelman laatimiseksi. Mukana on myös suomalaisia kansalaisjärjestöjä. Opetussektorille kohdistuu Nepalissa paljon kiinnostusta ja uusi hallituskin sitä tuntuu haluavan painottaa. Valtion budjetista kymmenisen prosenttia menee opetukseen, mikä on toki vielä liian vähän.

Uusi hallintomalli on haaste myös koulutussektorille, kun vastuu siirtyy kuntatasoille. Liittovaltiomallin myötä syntyy kaikkiaan 753 paikallista hallintoyksikköä, joiden pitäisi pystyä tuottamaan laadultaan yhdenmukaiset opetussuunnitelmat ja toteuttaa niitä. Erityinen haaste on eri kielten (yli 100) kirjo, mikä lisää lasten oppimishaastetta.

- *Maaohjelman resursointia tulisi harkita lisättäväksi, mikäli Suomen kehitysyhteistyön määrärahat nousevat seuraavalla hallituskaudella.*

4. Yksityissektorin yhteistyö: Dolma Impact Fund

Finnfund on rahoittanut Nepalissa toimivan *Dolma Impact Fundin* I – rahastoa neljän vuoden ajan. Finnfundin mukaan sillä ei ole resursseja toimia itse suoraan Nepalissa ja siksi se toimii rahaston kautta. *Dolma Impact Fundin* päätehtäväksi Finnfund itse määrittää nepalilaisten kasvuyritysten toiminnan rahoittamisen ja tukemisen. Tätä kautta Finnfund pyrkii lisäämään vastuullista yritystoimintaa, työpaikkoja ja kotimaista tuotantoa - ja pitkällä aikavälillä myös Nepalin yhteiskunnallista vakautta ja riippumattomuutta ulkomaan tuonneista (erityisesti Intiasta). Sijoituksen suuruus on noin 11 miljoonaa

USD. Tämä vastaa noin viittä prosenttia kaikista Nepaliin kohdistuvista ulkomaisista sijoituksista. Dolman lisäksi maassa toimii vain yksi kansainvälinen pääomasijoitusrahasto. Dolman kautta rahoitetaan Pilvipalveluyhtiö CloudFactorya, Biotech-yhtiö Rhododendron Biotechia, Nidan Hospital –erikoissairaalaa ja kahta vesivoimalaprojektia (rakenteilla).

Lyhyellä neljän vuoden toimintaperspektiivillä luodut työpaikat ovat tärkein kehitysvaikutus. Dolma Impact Fundin kautta rahoitetut yrityksen työllistävät lähes 1900 työntekijää, joista 90 prosenttia on alle 35-vuotiaita ja 30 prosenttia naisia. Muita kehitysvaikutuksia tullaan arvioimaan myöhemmin. Yritystoiminnan vastuullisuutta seurataan IFC:n ja ILO:n standardien mukaisesti. Finnfund on itse arvioinut Dolman rahoitusrakennetta ja verovastuullisuutta osana ympäristö- ja yhteiskuntavastuun arviointia ja todennut sen vastuulliseksi. Ulkopuolista arviointia tässä ei ole vielä tehty. Rahasto on tehnyt sijoituksensa yhtä lukuun ottamatta Nepaliin. Pilvipalveluyhtiö *Cloudfactory*, jossa matkallamme vierailimme, on kanavoitu hongkongilaisen emoyhtiön kautta. Kaikki rahaston sijoitukset maksavat tuloveronsa Nepaliin. Vesivoimaprojektille on kuitenkin myönnetty 10 vuoden tuloverovapaus, joka annetaan tyypillisesti kaikille vesivoimaprojekteille Nepalissa. *Dolma Impact Fund* on rekisteröity Mauritiukselle. Käytännössä se on yksi keskeisin väylä ulkomaisen rahoituksen kanavoimiselle Nepaliin. Perusteena tälle menettelylle on Mauritiuksen tarjoama investointiturva, selkeät rakenteet sekä Nepalin puutteelliset verosopimukset (esim. Nepal – EU). Nepalin haasteellisen liiketoimintaympäristön vuoksi lähtökohtainen oletus on, ettei ko. investointeja muuten tapahtuisi, jolloin toiminta ja kehitysrahoituksen käyttö siinä on perusteltua. Valitettavasti lyhyen käynnin aikana ei ollut mahdollista käydä yksityiskohtaisempaa keskustelua tästä eikä paneutua esimerkiksi vesivoimalahankkeiden ympäristö- ja yritysvastuupolitiikkaan yleistasoja tarkemmin. Avoimeksi kysymykseksi jäi esimerkiksi se, kattoiko *Dolma Impact Fundin* tulkinta IFC:n sosiaalisen vastuun osalta myös ei-alkuperäisväestöksi luokiteltujen hankealueella asuvien paikallisten ihmisten kuulemisen ja oikeuksien turvaamisen.

- *Nepal tarvitsee Cloudfactoryn kaltaisia vastuullisia ulkomaisia investointeja, mutta niihin liittyviä kehityspoliittisia periaatteita on selvennettävä. Erityisen tärkeää on tarkentaa, mitä kehitysvaikutuksia odotetaan syntyvien työpaikkojen lisäksi ja kuinka tehty sijoitus voi kerryttää uusia Nepaliin kohdentuvia vastuullisia sijoituksia ja veropohjaa.*